

Budstikken

Nyt om dansk-nordisk sprog og sprogrøgt

Nr. 4 • december 2007

Så godt som dansk

Af Jeanette Serritzlev

Engelsk kan vi alle sammen. Så godt som dansk. Tror vi. Sandheden er ofte en anden. Jo, vi forstår engelsk til mere end hus- og turistbehov. Men djævelen sidder som bekendt i detaljen. Også på engelsk.

Vi forstår jo godt, hvad vi hører eller læser på engelsk. Men forstår vi det 100 %? Får vi finesserne med?

Lad mig give et eksempel: Handelshøjskolen i København insisterer på at kalde sig for Copenhagen Business School. Det var vist noget med, at det var en fordel i en globaliseret verden (man kunne indvende, at Københavns Universitet klarer sig udmærket ved at bare at have en anden udgave af brev-papiret til de internationale skrivelser). Hvor mange har – ærligt talt – helt styr på, hvad der afgør, om noget er et *college*, et *university* eller en *business*

school? Jeg ved, at jeg har fået det forklaret, og jeg ved, at jeg har glemt det igen.

Joan Ørting (jo, de fleste ved, hvem hun er – også selv om vi ikke læser *Ekstra Bladet*) bemærkede på et tidspunkt, at det var vigtigt at *committe sig* i et forhold, og at der ikke rigtig var noget dansk ord, der dækkede det samme. Det er rigtigt, at *commitment* er et godt ord, og at den danske oversættelse ikke ligger ligefor. Det betyder imidlertid ikke, at den ikke findes. Jeg greb eksemplet og benyttede lejligheden til at drøfte med flere, hvad de forstod ved at *committe sig*, og ganske rigtigt; jeg har fået helt forskellige svar.

Ordet er godt. Vi kan godt lide at sige det, og vi har en ”nogenlunde-kollektiv” forståelse af, hvad der ligger i det. Hvis bare vi ikke skal definere det nærmere. For det kan vi ikke.

Fordi vi inde i kernen ikke er sikre på, hvad det betyder.

Fra Ørting til Ørsted

Én ting er, at jeg nok lever fint med ikke at forstå dybden i *Ekstra Bladets* samlivsbrevkasse. Det er imidlertid noget helt andet, når jeg har lagt frokostavisen til side, begivet mig ind i auditoriet på H. C. Ørsted Institutet og fra bageste række må erkende, at jeg ikke forstår detaljerne.

Debatten om dansk versus engelsk som undervisningssprog kommer med jævne mellemrum. Fortalere for engelsk og forsvarere for dansk mødes, og man oplever ofte, at de folk, der burde have hjemmebanefordel, skal forsvare, at der skal undervises på dansk på et dansk universitet. De skal forsvare, at de ikke er nationalistiske navlepillere, der venter på, at globaliseringen går over. De skal forsvare modersmålet!

Det er heldigvis ikke kun H. C. Andersen-forelskede og første årgang af litteraturvidenskab, der mener, at valget af sproget handler om mere end stavingen af ordene. Således siger Ole Hammerich, studieleder ved Kemisk Institut ved Københavns Universitet, følgende til *Universitetsavisen* (juni 2005):

”Kun ved hjælp af et komplet dansk sprog er det muligt at formidle nye forskningsresultater til offentlig-

heden, herunder de politikere der i et demokratisk samfund ikke selv kan have faglig indsigt i ret mange af de forhold de lovgiver om”.

Taler vi om indviklede emner, hvor fagligheden alene kan være svær nok at holde styr på, siger det sig selv, at det næppe er en fordel at have en fremmedsproglig udfordring oveni. Lad os dog erkende, at de færreste af os er fuldskarpe ud i avanceret engelsk, og lad os i samme nu erkende, at de færreste af os bryder sig om at indrømme, at vi ikke forstår det, der bliver sagt.

Flovheden bliver kun større, når det er et udtryk, som man nok *burde* forstå. Så hvad gør man? Man smiler. Nikker. Kigger rundt om bordet og ser på dem, der gør det samme, og tænker ”Mon jeg er den eneste, der ikke forstår det?”. Næppe. Men vi nøjes med at tænke det.

Man kan jo spørge sig selv, om det er hensigtsmæssigt for undervisningen, forskningsformidlingen eller den demokratiske proces, hvis viden formidles, og beslutninger træffes på en sådan sprogligt usikker grund.

Rette sprog til rette tid

Læser man engelsk på universitetet eller handelshøjskolen, er det selvsagt naturligt, at en del af undervisningen foregår på dette sprog. Ikke fordi det er engelsk, men fordi engelsk er faget.

Læser man økonomi, ledelse eller andet på handelshøjskolen – eller semiotik, retorik eller litteraturvidenskab på universitetet –, er det naturligt, at en del af undervisningsmaterialet er på et fremmedsprog.

At beherskelsen af et fremmedsprog anses som en forudsætning for at gennemføre en akademisk uddannelse, er rimeligt og hensigtsmæssigt. Her er det et middel. Når undervisningen pludselig foregår på engelsk, fordi det er godt at kunne i en globaliseret verden, er det ikke længere tilfældet. Så er det blevet et mål i sig selv.

Organisationen Dansk Erhverv hører til blandt dem, der ofte melder sig under Union Jack. På dens hjemmeside finder man en pressemeddelelse til forsvar for engelsksprogede lærere i folkeskolen (marts 2007). Et argument herfra lyder:

”I dag findes der en lang række virksomheder i Danmark, hvor den daglige kommunikation foregår på engelsk. Her er det en forudsætning at mestre engelsk – engelsk er ikke blot en nydelig ekstra kompetence, men helt afgørende”.

Nu findes der trods alt stadig en lang række virksomheder i Danmark, hvor den daglige kommunikation foregår på dansk. Det kan vi selvfølgelig alle tale, men det er nok også en kendsgerning blandt dette tidsskrifts

læserskare, at den danske folkeskole hvert år sender et større antal funktionelle analfabeter på gaden, og at den gennemsnitlige danskers skriftlige formåen ikke er, hvad man kunne ønske.

Kunne det tænkes, at det ville være en hjælp til tilegnelse af fremmedsprog på højt plan, at man havde en større forståelse for sit eget sprog? At det er en fornuftig investering at prioritere dansk, herunder grammatikken, fordi det giver et godt – nødvendigt – grundlag for at kunne lære det på et andet sprog?

Når jeg har undervist i skriftlig dansk, har jeg flere gange oplevet, at udgangspunktet var forkert – eller måske rettere, at grundlaget ikke var i orden. Jeg har forsøgt at forklare, hvorfor *hjemmesideredigeringsprogram* er i ét ord ud fra reglerne om, at sådan skriver vi navneord på dansk. Nemt nok, ikke? Det hjælper blot ikke, når den, der skal forstå det, ikke ved, hvad det er. Lignende problemer må pågældende få, når det gælder engelsk. Det handler bare om, hvornår niveauet bliver højt nok.

I ovenstående pressemeddelelse udtaler chefkonsulent Bjarne Jakobsen endvidere:

”I dag er top engelskkundskaber Need to – ikke Nice to”.

Det kan vi da godt til dels blive enige om (hvis vi lige først binder *top*

og *engelskekundskaber* sammen). Det har bare ikke den naturlige følge, at modersmålet skal smides ud med badevandet. Engelsk er et tillæg. Et godt dansk er udgangspunktet og forudsætningen.

Sløringscreme og kommasætning

På danskstudiet kunne jeg fastslå, at undervisningen i (korrekt) sprog og grammatik ikke blev vægtet højt, ligesom den åbenbart ikke bliver det på lærerseminarierne eller Danmarks Journalisthøjskole.

Derfor har det også været en aha-oplevelse efter at være blevet ansat i det danske forsvar at opleve, hvilke krav man stiller til kadetterne på Hærens Officersskole. Her er dansk et påkrævet modul, og man dækker sig ikke ind under fine ord som kommunikation eller retorisk analyse. I kampens hede er der ikke råd til tvivl, hverken i skrift eller i tale. Derfor skal officeren kunne udtrykke sig klart, koncist og – ikke mindst – korrekt. Slet og ret siger man (www.ho.dk):

”For at kunne sætte komma de rigtige steder er det nødvendigt at kunne analysere en sætning, så sætningsanalyse indgår ligesom en gennemgang af ordklasserne i undervisningen. Hvis man ikke har begreb om ordklasser, får man ikke det fulde udbytte af en retskrivningsordbog eller en engelsk grammatik”.

Det er da interessant at notere sig, at forsvaret vælger at fremhæve korrekt beherskelse af det danske sprog. Det er om noget et sted, der på godt og ondt lever med globaliseringen, og hvor ét er sikkert for alle de kadetter, der fortsætter i systemet; de har brug for engelsk – for de skal udsendes.

Tabt territorium?

”Jeg ved ikke, hvad det hedder på dansk, for vi har kun lært det på engelsk”. Denne og lignende udtalelser har jeg kun alt for ofte hørt fra især handelshøjskolestuderende. Det bliver ikke sagt med beklagelse, men ofte snarere med en slet skjult stolthed, thi ”jeg er ikke fanget af andedammens svøbe, men er en sand kosmopolit”.

Det største problem er måske i virkeligheden ikke, at vedkommende har lært udtrykket på engelsk, men at han eller hun er godt tilfreds med det. Engelsk synes lidt mere *trendy* end dansk. At modersmålet ringeagtes, er der ikke noget nyt i. Vi ved jo, hvordan tysk og fransk tidligere har været det, der var *comme il faut*. Johannes V. Jensen har endvidere sagt det meget rammende (efter citat fra forsiden af Erik Hansens herlige bog *Rigtigt danske*):

”En stærkt medvirkende Aarsag til Sprogets Forfald har vi her i Landet i en national Særegenhed, som jeg ikke ved, at jeg har truffet i noget andet

Land: Frygten for at skabe sig ved at tale korrekt”.

I kampen for sproglig omhu kan man nemt komme til at fremstå som den sure, gamle mand (eller kvinde!), der kun taler om sædernes forfald og ungdommens vankundighed. Nogle gange skal man da også vende fingeren den anden vej, mod én selv. Jeg skriver *p.* for *pagina* frem for *s.* for *side* i mine noter, og er dét andet end sprogligt krukkeri dækket ind under, at det er en vane fra to års franskstudium?

Jeg foretrækker romer- frem for arabertal, når kapitlerne skal nummereres, fordi jeg synes, det ser pænere ud. Siger jeg. Men kan jeg helt sige mig fri for, at jeg også bare godt kan lide at vise, at jeg godt ved, om det er *IV* eller *VI*, der er *6*?

Så hvem er egnet til at kaste stenen? Der er dog, vil jeg mene, forskel på at benytte termer i en faglig sammenhæng (at benytte latinske betegnelser om grammatik; at benytte forkortelser, som er hensigtsmæssige inden for (fag)gruppen m.v.) og på at overføre dem til hverdagssproget. Da jeg læste fransk på universitetet, insisterede jeg jo heller ikke på at tale det over middagsbordet.

Allerede i folkeskolen kendte jeg 15-årige piger, der skrev digte på engelsk, fordi ”det engelske sprog ligesom rummer meget mere”. Nej, det

gør ej! Men fordi vi ikke forstår det til fulde og ikke gider sætte os ind i vort eget sprogs muligheder, er det selvfølgelig lettere at skrive noget, der lyder som en halvbanal kærlighedssang. Fordi vi forstår det danske, bliver det en kliché at få hjerte til at rime på smerte, mens ”I’ll never forget/the moment we met” ophøjes til poesi.

Jeg tror ikke på, at kampen om det fagsproglige territorium er tabt, men jeg tror, at kampzonen skal udvides, så den ikke kun dækker fagdirektiver på uddannelsesinstitutionerne, men derimod tager del i hele kultur- og værdidebatten.

Vi kan jo begynde med at spørge, hvorfor så få føler stolthed over det modersmål, der burde være det naturlige førstevalg?

Jeanette Serritzlev (f. 1978), cand.mag. i dansk fra Københavns Universitet med speciale i politisk kommunikation. Informationschef i Totalforsvarsregion København. Har desuden virksomheden Serritzlev Sprog, hvor hun bl.a. underviser i sprog og kommunikation og udgiver nyhedsbrevet *Fra sprognordens hjørne*.

Tidligere formand for Unge Kommunikatører, Dansk Kommunikationsforenings studentersektion, i årene 2001-2004. Læs mere på hjemmesiden www.serritzlev.dk.